

Pavlova N. S. Professional training of informatics teachers in higher education institutions on basics competence approach

Peculiarities of introduction of the competence approach in higher pedagogical education are considered, practice-oriented nature of which adjusts to the transition from the acquisition of theoretical knowledge by students to the formation of skills to apply them purposefully in a variety of practical situations, which simulate the future professional activity and professional responsibilities of a teacher. Different interpretations of the meaning of the concept of "competence" are analyzed, attention is focused on the fact that it is not advisable to equate the competencies that the student is able to demonstrate after graduation from the educational program with the acquired knowledge, skills, abilities. The relevance of professional training of computer science teachers, aimed at the formation of professional and methodological competence, is determined, possession of which should become a reference point for higher education seekers in constructing an individual trajectory of qualified formation in the chosen profession. It is emphasized that the competence paradigm only in the appropriate combination with the best acquisition of past experience of national education and the basic provisions of activity, personality-oriented, systemic and other approaches improves the quality of professional training of computer science teachers. Based on the fact that the competencies that a student must master after graduation from the educational program is a generalization of his cognitive, personal and subject-practical experience, samples of program results for the educational program "Secondary education (computer science)" bachelor's degree of Rivne State University for the Humanities are given. The list of general and professional competencies of future computer science teachers should be selected taking into account the National Qualifications Framework, job tasks and responsibilities of the teacher, the subject field of his professional activity in general education institutions.

Key words: competence approach, future teacher of computer science, professional competence, methodical competence.

УДК 373.3.015.31:172.15

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.34>

Полулященко Ю. М.

МОЖЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Стаття присвячена визначенню розкриттю можливостей самостійної роботи у формуванні професійної готовності майбутніх вчителів фізичної культури до виховання патріотичних цінностей учнівської молоді. Розкривається значущість виконання в межах самостійної роботи комплексу творчих завдань, здійснення проектування комплексу заходів з формування патріотичних цінностей учнівської молоді використовуючи потенціал фізичної культури і спорту, написання рефератів та курсових робіт. Визначено доцільність залучення студентів на кожному з етапів реалізації системи професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування патріотичних цінностей учнівської молоді до активних дій в процесі самостійної роботи, а саме: написання твору-роздуму на теми «Патріотизм, як особистісна та суспільна цінність»; «Українські традиції у формуванні патріотичних цінностей учнівської молоді»; «Формування патріотичних цінностей в школярів в педагогічній практиці видатного педагога-гуманіста В.О. Сухомлинського» та ін.; здійснення проектування процесу формування патріотичних цінностей учнівської молоді в умовах загальноосвітнього навчального закладу; дослідження ступеню сформованості патріотичних цінностей в різних регіонах області, в якій знаходиться заклад освіти; здійснення аналізу навчальної програми предмету «Фізична культура» для загальноосвітніх навчальних закладів в контексті визначення ступеню їх спрямованості на формування патріотичних цінностей учнівської молоді тощо. Порівняння експериментальних та контрольних груп (за всіма критеріями: науково-теоретичний; практичний; психологічний) до та після експерименту за зваженим середнім дозволило встановити ефективність запроваджених в процесі самостійної роботи заходів в контексті підвищення рівня професійної готовності майбутніх вчителів фізичної культури до виховання патріотичних цінностей учнівської молоді.

Ключові слова: професійна підготовка, самостійна робота, майбутні учителі фізичної культури, патріотичні цінності.

Вступ. Прагнення України стати повноцінною Європейською державою, її спрямування зайняти гідне місце серед найбільш розвинутих країн світу викликало роздратування однієї з найближчих сусідських країн (РФ), а, як наслідок, посягання на її територіальну цілісність, систематичні спроби політичної та економічної дестабілізації, спроби підризу базових національних цінностей нашої держави тощо. Це, у свою чергу, поставило усю українську спільноту перед новими викликами та загрозами, подолання яких потребує суспільної (національної й політичної) єдності, віри у власну Батьківщину та її майбутнє, прояву патріотизму, здатності до захисту своєї вітчизни. Особливо важливим завданням держави в таких умовах є посилення виховання патріотичних цінностей учнівської молоді, що створило б умови для становлення України як єдиної нації (у теперішньому та майбутньому) в політичному та ментальному контексті.

Аналіз останніх публікацій. В межах даної статті особливе значення відігравали наукові напрацювання вітчизняних вчених І. Бех, О. Караман, В. Курило, Р.Проць, С. Савченко, М. Чепіль, Н. Череповська, К. Чорната ін.

Мета статті полягає у розкритті можливостей самостійної роботи у формуванні професійної готовності майбутніх вчителів фізичної культури до формування патріотичних цінностей учнівської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження педагогічної системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування патріотичних цінностей учнівської молоді має відбуватись не лише через застосування в процесі викладання авторських спецкурсів та додаткової тематики до фахових дисциплін інтерактивних технологій, але й шляхом використання потенціалу самостійної роботи та практики за фахом.

Б. Коротяєв, В. Курило, С. Савченко наголошують на тому, що функціональне призначення самостійної роботи, яка організовується і проводиться поза рамками навчального розкладу і без дзвінків на перерви та паузи, полягає в тому, що б навчити студентів працювати на більш високому рівні з джерелами знань, продвинутого етапу. На переконання вчених, до таких джерел відносяться різноманітні наукові праці, що видані як у минулому, так і у теперішньому у вигляді статей, книг, монографій, кандидатських та докторських дисертацій [1, с. 82]. Оскільки самостійну роботу майбутніх вчителів фізичної культури до формування патріотичних цінностей учнівської молоді, на наш погляд, доцільно органічно поєднувати з науково-пошуковою діяльністю, звернемо увагу на інші висновки В. Курило та Г. Шуки, які зазначають, що формування науково-дослідної компетентності майбутнього фахівця необхідно починати з перших днів його освітньо-професійної підготовки. При цьому, на переконання науковців, науково-дослідну роботу студентів слід розділити на три етапи: навчально-дослідна (навчально-пізнавальна); практико-дослідна (аналітико-дослідна); науково-дослідна. Різниця між навчально-дослідною, практико-дослідною та науково-дослідною видами діяльності студентів полягає лише в рівні самостійності виконання дослідного завдання студентом та новизні отриманих результатів [2]. Самостійну роботу студентів вищезгадані вчені розглядають як вид індивідуальної чи групової навчальної діяльності студентів, яка управляється викладачем опосередковано і здійснюється у відповідності до програми навчання у спеціально відведений для цього час з метою отримання конкретного результату [3].

Між тим, як справедливо зазначають Б. Коротяєв, В. Курило, С. Савченко саме самостійна робота студентів майже повністю випала та продовжує випадати з педагогічного впливу – організації відстеження, контролю та оцінки. Таким чином, це найбільша та найбільш прихована, і тому сама небезпечна «чорна діра», в якій і домінують руйнівні процеси з відємним знаком, і одночасно блокують процеси, які створюють [1, с. 77].

Є. Хриков, в свою чергу, також зауважує, що традиційна лекційно-семінарська система не мотивує студентів до активної самостійної роботи [4].

Не можемо не погодитись з О. Лебідь, на думку якої, провідна роль в організації самостійної роботи належить викладачу, який є головним «двигуном» навчально-розвивального впливу на студента, активізації самостійної діяльності. Суттєву роль в активізації самостійної роботи студентів, на переконання О. Лебідь, відіграє раціонально організована співпраця викладача і студентів, створення позитивного фону в їхніх взаєминах, використання активних технологій навчання [5].

Враховуючи вищезазначене, організація самостійної роботи (аудиторної та позааудиторної) майбутніх учителів фізичної культури до формування патріотичних цінностей учнівської молоді відбувалась у поєднанні з науково-дослідною діяльністю.

Розробляючи завдання для майбутніх учителів фізичної культури відповідно кожної додаткової теми, які вивчались в процесі окремих фахових дисциплін та авторських спецкурсів ми також прагнули, що б у процесі їх виконання студенти проявляли б якомога більше креативності. Серед завдань для самостійної роботи майбутніх учителів фізичної культури до формування патріотичних цінностей учнівської молоді були наступні:

- **Написати твір-роздум на теми:** «Патріотизм, як особистісна та суспільна цінність»; «Українські традиції у формуванні патріотичних цінностей учнівської молоді»; «Формування патріотичних цінностей в школярів в педагогічній практиці видатного педагога-гуманіста В.О. Сухомлинського» та ін.;

- **Здійснити проектування** (на основі аналізу наукових статей, монографій, дисертацій тощо): процесу формування патріотичних цінностей учнівської молоді в умовах загальноосвітнього навчального закладу (загальний проект школи – студенти проектують, умовно уявляючи себе директором школи); проект формування патріотичних цінностей учнівської молоді на районному рівні враховуючи обставини агресії РФ проти України (завдання спрямоване на розширення уявлення про можливості формування патріотичних цінностей – студент проектує, як голова департаменту освіти); проектування комплексу заходів з формування патріотичних цінностей учнівської молоді використовуючи потенціал фізичної культури і спорту (студент проектує умовно перебуваючи на посаді голови комітету з фізичної культури і спорту); студент здійснює проектування процесу формування патріотичних цінностей в учнівської молоді, які навчаються в ПТУ, ліцєях, коледжах та закладах вищої освіти враховуючи особливості та специфіку навчальних закладів, а також вік тих, хто навчається (студент розробляє проект як вчитель, чи викладач фізичної культури, фізичного виховання);

- Дослідити ступінь сформованості патріотичних цінностей в різних регіонах області, в якій знаходиться заклад вищої освіти; дослідити ступінь сформованості патріотичних цінностей російськомовних та україномовних учнів (в регіоні якому знаходиться заклад вищої освіти), провести ретельний аналіз отриманих даних;
- Здійснити аналіз навчальної програми предмету «Фізична культура» для загальноосвітніх навчальних закладів (для 1-4 класів, 5-9 класів, 10-11 класів) в контексті ступеню їх спрямованості на формування патріотичних цінностей учнівської молоді (детально характеризуючи існуючі недоліки та позитивні сторони програми в зазначеному вище контексті).
- Написання рефератів та курсових робіт в контексті формування патріотичних цінностей учнівської молоді у процесі фізичної культури, організації спортивних та оздоровчих заходів тощо. Зауважимо, що написання рефератів та курсових з заявленої вище проблематики віталосся додатковими бонусами (балами), враховуючи складність такої тематики. Додатково враховувалось, те що студенти мали самостійно запропонувати тему в зазначеному вище контексті та обґрунтувати її актуальність, доцільність та можливості здійснення експерименту.

Отже, виконуючи вищезазначені та інші завдання для самостійної роботи, майбутні вчителі не лише закріплювали знання (отримані в процесі вивчення спецкурсів та додаткових тем до окремих фахових дисциплін), поступово розширюючи їх спектр, але й під керівництвом викладача здобували дослідницькі вміння, та певний досвід у зазначеному вище аспекті.

На рис. 1 та 2 наочно представлено порівняння експериментальних та контрольних груп до та після експерименту за зваженим середнім. На етапі формувального експерименту в експериментальній групі було зафіксовано більш позитивні зміни у стані сформованості професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування патріотичних цінностей учнівської молоді за усіма критеріями. За науково-теоретичним критерієм було встановлено, що кількість студентів контрольної групи з високим рівнем науково-теоретичної готовності після проведення формувального експерименту зросла на 9,2%.

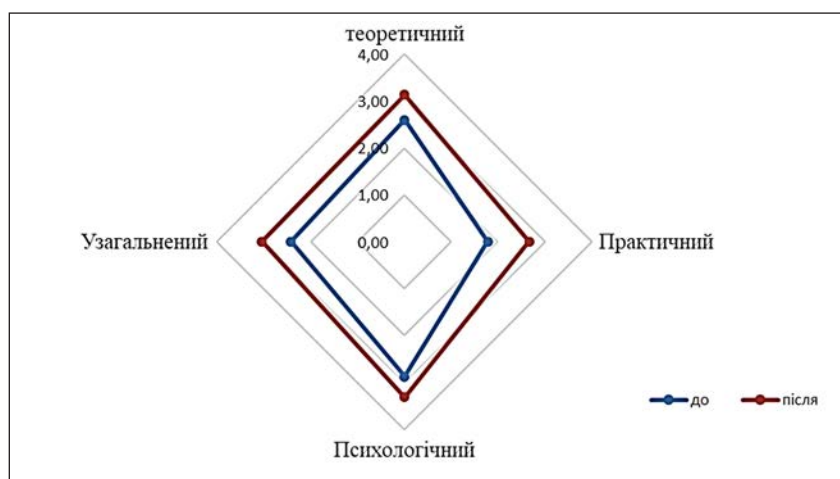

Рис. 1. Порівняння розподілів контрольних груп майбутніх учителів фізичної культури до та після експерименту за критеріями професійної готовності до формування патріотичних цінностей учнівської молоді (зважене середнє)

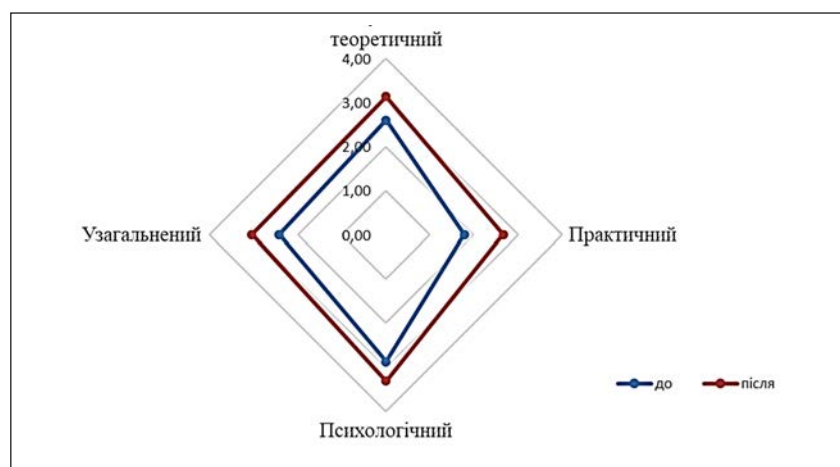

Рис. 2. Порівняння розподілів експериментальних груп майбутніх учителів фізичної культури до та після експерименту за критеріями професійної готовності до формування патріотичних цінностей учнівської молоді (зважене середнє)

В експериментальній групі численність студентів з високим рівнем науково-теоретичної готовності зросла майже вдвічі (з 15,3% на етапі вихідного контролю до 35% на етапі підсумкового контролю). Помітні відмінності між контрольною та експериментальною групами (на користь останньої) зафіксовано й стосовно зменшення кількості студентів з низьким рівнем науково-теоретичної готовності. В контрольній групі кількість майбутніх учителів фізичної культури з низьким рівнем зменшилась на 17,4 %; в експериментальній групі чисельність студентів з низьким рівнем науково-теоретичної готовності зменшилась на 32%. За практичним критерієм після формування експерименту кількість майбутніх учителів експериментальної групи з низьким рівнем практичної готовності до формування патріотичних цінностей учнівської молоді становила 8%, в контрольній групі – 32% студентів. За психологічним критерієм на етапі підсумкового контролю було зафіксовано: в контрольній групі кількість майбутніх учителів фізичної культури з низьким рівнем психологічної готовності становила 15,4%, в експериментальній групі – 5,1 %.

Узагальнення результатів дослідження за всіма критеріями (на етапі підсумкового контролю) свідчить, що експериментальна група мала помітні переваги порівняно з контрольною стосовно збільшення кількості майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем сформованості професійної готовності до формування патріотичних цінностей учнівської молоді. В контрольній групі чисельність таких студентів після завершення формування експерименту становила 23,7%, в експериментальній групі 37%. Таким чином, з низьким рівнем професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування патріотичних цінностей учнівської молоді залишилося на етапі підсумкового контролю 5,8%. В контрольній групі чисельність таких студентів становила 21,9%. Таким чином, в контрольній групі кількість учителів фізичної культури з низьким рівнем професійної готовності до формування патріотичних цінностей учнівської молоді зменшилась на 22,4% (з 44,3% на етапі вихідного контролю до 21,9% на етапі підсумкового контролю). В експериментальній групі зниження кількості студентів з низьким рівнем професійної готовності до формування патріотичних цінностей учнівської молоді відбулось на 38,5%, з 44,3% (вихідний контроль) до 5,8% (підсумковий контроль).

Збільшення кількості студентів з високим рівнем сформованості професійної готовності до формування патріотичних цінностей учнівської молоді в експериментальній групі відбулось на 22% (з 15% до початку формування експерименту до 37% після його завершення). В контрольній групі чисельність студентів з високим рівнем професійної готовності до формування патріотичних цінностей учнівської молоді збільшилась на 8,5% (з 15,2% на констатувальному етапі експериментальної роботи до 23,7% на етапі підсумкового контролю).

Переваги експериментальної групи також підтверджуються за допомогою методів математичної статистики. Так, якщо до початку формування експерименту між контрольною та експериментальною групою (за усіма критеріями) відмічалась статистично незначуща розбіжність на рівні 0,05 (емпіричне значення $\lambda_{\text{емп}}$ Колмогорова-Смірнова відповідно 0,112; 0,087; 0,090; 0,018, що не перевищує критичне 1,36), то на етапі після формування експерименту навпаки, при порівнянні розподілів контрольної та експериментальної групи ми отримали значущі відмінності за усіма критеріями на рівні 0,01 (емпіричне значення $\lambda_{\text{емп}}$ Колмогорова-Смірнова відповідно 1,959; 3,396; 1,831; 2,269, що перевищує критичне значення 1,63).

Висновки. Залучення студентів на кожному з етапів реалізації системи професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування патріотичних цінностей учнівської молоді до активного виконання самостійної роботи в зазначеному вище контексті (зокрема шляхом: виконання комплексу творчих завдань; здійснення проектування комплексу заходів з формування патріотичних цінностей учнівської молоді використовуючи потенціал фізичної культури і спорту; здійснення аналізу навчальної програми предмету «Фізична культура» для загальноосвітніх навчальних закладів для 1-4 класів, 5-9 класів, 10-11 класів щодо визначення ступеню їх спрямованості на формування патріотичних цінностей учнівської молоді виокремлюючи наявні недоліки та позитивні сторони програми; написання рефератів та курсових робіт тощо) сприяє підвищенню рівня професійної готовності майбутніх вчителів фізичної культури до формування патріотичних цінностей учнівської молоді.

Використана література:

1. Коротяев Б.И., Курило В.С., Савченко С.В. Нестандартный взгляд на стандарты высшего образования : монография. Старобельск : Госуд. учрежд. «Луган. нац. ун-т имени Тараса Шевченко», 2016. – 293 с.
2. Курило В.С., Щука Г.П. Возможности оптимизации научно-дослідної роботи студентів. Освіта та педагогічна наука. 2016. № 1 (164). С. 5–12.
3. Курило В.С., Щука Г.П. Планирование самостійної роботи студентів: рекомендації викладачу. Науковий вісник Донбасу. 2015. № 1 (29). URL: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N1\(29\)/index.html](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N1(29)/index.html) (дата звернення: 23.10.2015).
4. Хриков Е. М. Моделирование процесса управления качеством самостійної роботи студентів. Створення системи управління якістю адміністративних та освітніх послуг: теорія та практика: матеріали наук.-практ. конф., м. Луганськ, 21 квітня 2011 р. Луганськ, 2011. С. 275 – 282.
5. Лебідь О.В. Активізація самостійної пізнавальної діяльності майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів як педагогічна умова формування їх готовності до стратегічного управління в умовах магістратури. Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників психологічних та педагогічних наук : матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 23–24 березня 2018 р. Львів, 2018. С. 104 – 107.

References:

1. Korotyaev B. I. (2016) Nestandardnyi vzglyad na standarti visshogo obrazovaniya: monografiya [An unconventional view of higher education standards: a monograph], Starobel'sk. 2016. – 293 s. [in Russian].
2. Kurilo V.S., Sshuka G.P. (2016).Mozhливosti optimizatsii naukovо-doslidnoyi roboti studentiv [Possibilities of optimization of scientifically-research work of students].Osvita ta pedagogichna nauka – Education and pedagogical science, 1 (164), 5–12 [in Ukrainian].
3. Kurilo V.S., Sshuka G.P. Planuvannya samostiyanoi roboti studentiv; rekomendatsii vkladachu [Planning of independent work of students: recommendations to the teacher]. Naukoviy visnik Donbasu: elektronne vidannya – Scientific Bulletin of Donbass: electronic scientific professional publication, 1 (29) [in Ukrainian]. Retrieved from: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N1\(29\)/index.html](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N1(29)/index.html)
4. Hrikov E. M. (2011) Modeluvannya protsesu upravlinnya yakistyu samostiyanoi roboti studentin [Modeling the process of quality management of independent work of students].Creating a quality management system for administrative and educational services: Theory and Practice: Coll. of scientific papers. Series: Pedagogy. Vol. 21 (4-2011), 275–282 [in Ukrainian].
5. Lebid' O. V. Aktivizatsiya samostiyanoi piznaval'noyi diyal'nosti maybutnih kerivnikov zagal'noosvitnih navchal'nih zakladiv yak pedagogichna umova formuvannya yih gotovnosti do strategichnogo upravlinnya v umovah magistrsturi [Activation of independent cognitive activity of future heads of secondary schools as a pedagogical condition for the formation of their readiness for strategic management in a master's degree].New and traditional in the research of modern representatives of psychological and pedagogical sciences : Coll. of scientific papers. Vol. 1, 104 – 107 [in Ukrainian].

Poluliashchenko Yu. M. Opportunities for independent work in formation of professional readiness of future teachers of physical culture to education of patriotic values of student youth

The article is devoted to the opening of opportunities of independent work in education of professional readiness of future teachers of physical culture to education of patriotic values of student youth. It is revealed the significance of performing a set of creative tasks within the independent work, implementation of designing a set of measures of formation of patriotic values of student youth, using the potential of physical culture and sports, writing essays and term papers. Was determined the expediency of involving students at each stage of implementation of the system of professional training of future physical education teachers to formation patriotic values of student youth to active performance in the process of independent work, namely: writing a thought-provoking work on the topic: «Patriotism, as a personal and social value»; «Ukrainian traditions in the formation of patriotic values of students youth»; « Formation of patriotic values of schoolchildren in pedagogical practice outstanding teacher-humanist V.O. Sukhomlinsky and other; implementation of designing the process of formation of patriotic values of students youth in the conditions of general educational institution; study of the degree of formation of patriotic values in different regions of the area, in which the educational institution is located; implementation of analysis of the curriculum of the subject «Physical culture» for the general educational institution in the context of determining the degree of their focus on formation of patriotic values of students youth and other. Comparison of experimental and control groups (by all criteria: scientific-theoretical; practical; psychological) before and after the experiment for the weighted average allowed to establish the effectiveness of the measures introduced in the process of independent work in the context of increasing level of professional readiness of future teachers of physical culture to education of patriotic values of student youth.

Key words: professional professional training, independent work, future teachers of physical culture, patriotic values.

УДК 355.232.6;811.11

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.35>

Попадюк С. С.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Стаття присвячена особливостям викладання другої іноземної мови в умовах дистанційного навчання. Під час світової пандемії виникають нові правила навчання та викладання іноземних мов у закладах вищої освіти. У статті визначено, що під час вивчення другої іноземної мови у свідомості студента взаємодіють три мовні механізми: механізм рідної мови, першої іноземної та другої іноземної. Встановлено, що мета комунікативного підходу до опанування другої іноземної мови – позбавити студентів страху перед спілкуванням із носіями вивчуваної мови. Процес опанування іноземної мови завжди має включати в себе чотири основні складники: читання, письмо, говоріння та слухання. Увесь цей комплекс сприяє створенню іноземного середовища, в якому повинні працювати студенти. Виокремлено переваги дистанційного опанування другої іноземної мови, а саме: набуття навичок роботи з новітніми технологіями навчання та викладання; удосконалення навичок самостійної роботи; ефективне планування часу, відведеного для самоосвіти; цілодобова доступність навчальних ресурсів; гнучкість дистанційної освіти; індивідуальний навчальний темп. У ході дослідження з'ясовано, що вивчення іноземної мови, у т. ч. другої, завжди потребує безпосередньої взаємодії викладача та студента, а також реагуючого зворотного зв'язку з боку викладача, який, своєю чергою, може бути експліцитним або імпліцитним. Зауважено, що важливою складовою частиною викладання другої іноземної мови дистанційно є застосування аудіо-, та відеоматеріалів у процесі навчання, оскільки воно сприяє становленню комунікативної компетенції студентів, розвиваючи їхні навички слухання (сприйняття іноземної мови на слух під час прослуховування